

AN EA, QUÆ MENTE ALIENATA FIUNT, SINT IMPUTANDA.

QUÆSTIO I.

GRATIAN. I. Pars. Quid autem ea, quæ alienata mente sunt, non sint imputanda, facile videtur posse probari. Peccata namque alia penes voluntatem animi, alia circa naturam infirmitatem videntur consistere. Est autem voluntas (ut ait August. lib. 1. Retrad. c. 15.) animi motus cogente nullo ad aliquid vel non imitandum, vel adipsendum. Quod propterea dictum est, ut hac definitione volens a nolente discernatur. §. 1. Ex voluntate itaque peccata procedunt, quæ libero mentis arbitrio, & delinquentis proposito committuntur. §. 2. Porro infirmitas alia est animi, alia carnis. Infirmitas animi, est ignorantia. Carnis infirmitas, est concupiscentia. Ex utraque autem infirmitate quæ procedunt, imputantur ad penam. Unde de quibusdam ignorantibus dictum est: Si quis ignorat, ignorabitur. Tales illi erant, de quibus Christus ait Apollolis: Extra Synagogam facient vos: quia arbitrabantur obsequium se præstare Deo. De eisdem etiam Apollolis scribit in Epistola ad Romanos: Testimonium illis perhibeo, quia zelum Dei habent, sed non secundum scientiam. Nullum tamen eorum in sua perfidia perseverantem hæc ignorantia excusat. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ naturæ languore sunt: quæ, nisi imputentur ad penam, nequaquam Apollolis lege carnis gravatus, diceretur. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, &c. Sive ergo penes voluntatem, sive penes infirmitatem peccata consistant, semper imputantur ad penam. §. 3. Qui sententia illud Augustini de vera religione, c. 14. contrarium videtur. Insuper adeo peccatum, voluntarium, & hoc quidem adeo manifestum est, ut nulla hinc Doctorum paucitas, nulla Indoctorum turba dissentiat. Quare aut negandum est peccatum: aut fatendum est voluntate committi. §. 4. Sed hoc non generaliter de omnibus peccatis intelligendum esse, idem Augustinus in lib. Retrad. c. 13. ostendit, dicens. [Utiq; adeo peccatum, voluntarium malum est, ut nullo modo peccatum sit, si non sit voluntarium. §. 5. Potest videri falsa hæc definitio: sed si diligenter discutiatur, invenietur esse verissima. Peccatum quippe illud cogitandum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam poena peccati. Quamvis & illa, quæ non immerito, & non voluntaria peccata dicuntur, quia vel a nescientibus, vel a coactis perpetrantur, non omnino possint non voluntaria dici.] Idem in eodem libro, c. 15. [Definitio peccati, quam diximus, peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod iustitia vetat, & unde liberum est abstinere, propterea vera est, quia id definitum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam poena peccati.]

Corr. Rom. a Cogente nullo. Hæc sunt addita ex B. Augustino, ut verba sequentia melius intelligantur. Imitandum. Apud B. Augustinum in lib. de duobus Animab. & lib. 1. Retrad. legitur, amittendum: ob Gloriam tamen non est mutatum: sed sublatum est priore loco vox, imitandum, quæ abest etiam a manuscriptis Gratiani codicibus. Nam in vulgatis erat, ad aliquid imitandum, vel non imitandum. Non immerito. In libris B. Augustini impressis legitur, immerito.

I. IDEM AUGUSTINUS, l. 4. Questionum, q. 24. ad c. 15. Numerorum. [fortè c. an. 400. in Africa.]

Non sunt peccata nolentium, nisi nescientium.

Merito queritur, quæ sint ipsa peccata nolentium: utrum quæ a nescientibus committuntur, an etiam possit rectè dici peccatum esse nolentis, quod facere compellitur. Nam & hoc contra voluntatem facere dici solet: sed utique vult, propter quod facit: tamquam si pejerare nolit: quod tamen facit, cum vult vivere; si scilicet quicquam, nisi fecerit, mortem minetur. Vult ergo facere, quia vult vivere; & ideo non per seipsum appetendo, ut falsum iuret; sed ut falsum jurando vivat. Quod si ita est, nescio utrum possint dici ista peccata nolentium, qualia hic dicuntur expianda. Nam si diligenter consideratur, fortè ipsum peccare nemo velit, sed propter aliud sit, quod vult, qui peccat. Omnes quippe homines, qui scientes faciunt; quod non licet, vellent licere. Utiq; adeo ipsum peccare nemo appetit propter hoc ipsum, sed propter illud, quod ex eo consequitur. Hæc si ita se habent; non sunt peccata nolentium, nisi nescientium, quæ discernuntur a peccatis voluntum.

Corr. Rom. a Tamquam si pejerare nolit, quod tamen facit. Hæc non sunt in vulgatis codicibus Beati Augustini.

II. DIGEST. tit. de iniuriis, l. 3. k. [c. an. Chr. 224. Roma.]

Illud relatum peræque est, eos qui injuriam pati possunt, & facere posse: sanè sunt quidam, qui facere non possunt, ut puta furiosus, & impubes, qui doli capax non est. Namque hi injuriam pati solent, non facere. Cum enim injuria ex affectu facientis consistat; consequens erit dicere

k Lib. 47. Digest. tit. 10.

hos, sive pulsent, sive convitium dicant, injuriam fecisse non videri: Itaque pati quis injuriam, etiam si non sentiat, potest: facere nemo, nisi qui scit se injuriam facere, & si nesciat, cui faciat. Quare si quis per jocum percussit, aut dum errat; injuriam non tenetur. Si quis hominem liberum ceciderit, dum putat servum suum; in ea causa est, ne injuriam teneatur. Corr. Rom. In aliquot vetustis exemplaribus a c. merito, usque ad c. mulier, nulla est distinctio Capitulorum.

Itaque, ut ex præmissis apparet, sive ex voluntate, sive ex infirmitate peccata procedant; palam est illa imputari. Sed carnis infirmitas dupliciter intelligitur. Est enim languor naturæ, qui carnis concupiscentia appellatur: quæ verius animæ infirmitas dici potest: sed ideo carnis infirmitas dicitur, quia accidit animæ ex corruptæ carnis conjunctione. Porro alia est infirmitas, quæ proprie carnis dicitur: quæ elementorum, seu humorum concordia turbata, ipsa caro afficitur, & tandem dissolvitur. §. 1. Similiter animi infirmitas duplex est. Una, quæ vitium appellatur, quæ anima a Deo separatur: ut est ira, odium, & alia hujusmodi. Alia infirmitas animi: quæ cum ipsa non sit peccatum; est tamen poena, & causa peccati, ut est oblivio, & ignorantia. Furor autem, cum non sit peccatum, est tamen poena peccati: ut febris, & ceteræ passionis, quas proprie carnis dicitur esse: quarum motus, id est, ea, quæ illis perturbantibus sunt, nulli imputantur ad penam. §. 2. Sed obijciat de Lamech, qui cum cæcus esset, Cain interfecit: nec cum excusavit cæcitate infirmitas. Unde dictum est: Septuaginta alio dabitur de Cain: de Lamech vero septuaginta septies. Sed cæcitas ignorantie similis est. §. 3. Ex utraque enim quedam hunt, quæ imputantur: quedam vero minime. Cæcus namque si debitum suæ uxori se credens reddere, alienam polluit, non est reus adulterii. Si autem ludu, vel exercitatione virium, & vel venatione jaculum mittens aliquem perimat; quia ab eo penitus hoc debet esse alienum, homicidii reus habetur. Mens verò alienata reum, cum sui compos non sit, eorum, quæ admittit, reum non contrahit: quia facultatem deliberandi non habuit. Unde pupillo, & furioso in maleficiis subvenitur: ut non eis imputentur ad penam, quæ ex mentis deliberatione non processerunt. Quod non solum Humanis, sed etiam Divinis Legibus noscitur approbatum. Ait enim Corr. Rom. a Procefferunt. Hoc loco in vulgatis erant interjecta hæc verba, ff. tit. de iniuriis. Illud velatum. requiritur supra, quæ abstant a manuscriptis, ideoque inducta.

III. AUGUSTINUS de Parvulis, in lib. de fide ad Petrum Diaconum cap. 20. [Imò S. Fulgentius c. an. 510. in Africa.]

Firmissime tene, & nullatenus dubites, exceptis illis, qui pro nomine Christi, suo sanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic a malis suis fuerit per penitentiam, siquidem conversus, & per sacramentum fidei, & penitentiam, id est, per Baptismum liberatus. Et majoribus quidem necessariis esse, & penitentiam de malis suis agere, & fidem Catholicam secundum regulam veritatis tenere, & sacramentum Baptismatis accipere: parvulis vero, qui nec propria voluntate credere, nec penitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere possunt; sacramentum fidei, quod est sanctum Baptisma, quamdiu rationis ætas eorum capax esse non potest, sufficere ad salutem.

Ex eo autem, quod in fine hujus autoritatis dicitur [Quamdiu, scilicet, rationis eorum ætas capax esse non potest] evidenter datur intelligi, nulli post Baptismum peccata imputari, sive sit adultus, sive impubes, nisi rationis sit capax. Unde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Augustino in eodem lib. c. 3. redditur, quare sua facta eis non imputentur. [Animalia igitur, inquit, presentis feculi cursum, atque ornatum secundum Creatoris incomprehensibilem peragunt voluntatem, quæ de suis factis nullam rationem redditura sunt, quia rationalia non sunt. Numquid enim p de bobus cura est Deo? Homines verò, quia rationales facti sunt, & de se, & de omnibus rebus, quas in usum vitæ presentis acceperunt, rationem redditori sunt Deo: & pro suorum actuum qualitate recipient aut penam, aut gloriam.] Sacra tamen legis autoritate animalia jubentur interfici, non propter conscientiam peccati, sed quia refricant memoriam facti. Unde

IV. AUGUSTINUS super Leviticum ad c. 20. q. 74. [fortè c. an. 428. in Africa.] Non propter culpam, sed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier accesserit.

Mulier, quæ accesserit ad omne pecus, & vult ascendi ab eo, interficietis mulierem, & pecus: morte moriantur rei sunt. §. 1. Queritur, quomodo sit reum pecus: cum sit irrationale, nec ullo modo Legis capax. & infra. Pecora inde credendum est iusta interfici, quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam.

De furiosis autem evidentissimè scribit, ita dicens V. Au.

al. occiderit.

GRATIAN.

al. con-juncta carnis corruptione.

Gen. 4.

Gen. 4.

Ivo, p. 1. c. 30.

GRATIAN.

P. 1. Cor. 9.

Ivo, p. 9. c. 108. Lev. 20.

GRATIAN. 2. Pars.

V. AUGUSTINUS in Lib. Questionum veteris & novi Testamenti, q. 2. in fine. [fortè Hilarius c. an. 380.]

Culpa non necessitate, sed voluntate reum constringit. Aliquis scimus subito dementes factos fuisse, ferro, lapidibus, moribus, multis nocuisse: quosdam etiam occidisse: captos autem industria, & iudicis oblatos, minime reos factos: eò quod non voluntate, sed impellente vi nescio quæ hæc gesserint nescientes. Quomodo enim reus constitueretur, qui nescit quid faciat?

VI. Item AMBROSIIUS in Hexameron, in Tractatu primi diei. [c. an. 389. Mediolani.]

Reus voluntate, non necessitate constringitur. Illa cavenda sunt, quæ ex nostra voluntate prodeunt, delicta juvenutis, & irrationabiles passionis corporis. Quorum igitur nos sumus domini, horum principia extrinsecus non requiramus, nec derivemus in alios: sed agnoscamus ea, quæ proprie nostra sunt. Quod enim postumus non facere, si volumus; hujus electionem mali nobis potius debemus, quam alius adscribere. Ideo etiam in iudiciis istis voluntarios reos, non ex necessitate compulsos culpa stringit, poena condemnat. Neque enim si per furorē aliquis innocenter peremerit, obnoxius morti est: quin etiam ipsius Divinæ Legis oraculo, si quis per imprudentiam intulerit necem, accipit impunitatis spem, refugii facultatem, ut possit evadere. Hoc igitur de eo, quod proprie malum videtur, dictum sit. Mala enim non sunt, nisi quæ iustam mentem implicant, & conscientiam ligant. §. 1. Ceterum pauperem, inobedientem, ageritudinem, mortem, nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum sorte numeraverit: quia nec contraria istis in bonis habentur maximis: quorum alia nobis ex natura, alia ex commoditate accedere videntur.

Corr. Rom. a Nec contraria istis. Emendatum est ex originali. Nam ante legebatur: quia necessaria ista in bonis, &c. In multis tamen antiquis finis hujus Capituli est in verbo, numeraverit.

VII. IDEM in Libro de Patriarchis, c. 6. lib. de Abraham. [c. an. 387. ibid.]

Veniam habent, quæ ignoranter ebrii committunt. Sanè discimus vitandam ebrietatem, per quam crimina cavere non possumus. Nam quæ sobrii cavemus, per ebrietatem ignorantem committimus. Nesciamus quid loquamur, qui nimio vino indulgent; jacent sepulti: ideoque, si qua per vinum deliquerint, apud sapientes Judices veniunt quidem facta donantur, sed levitatis damnantur veniunt.

VIII. Item AUGUSTINUS lib. 1. de civitate Dei, c. 25. [c. an. 413. in Africa.]

Inobedientia; vel concupiscentia non habet culpam in corpore non consentientis. Si concupiscentia, vel inobedientia, quæ adhuc in membris moribusque habitat, præter nostræ voluntatis legem, quasi lege sua movetur; quanto magis absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis?

Corr. Rom. a Concupiscentia vel. In originali legitur: Quod si illa concupiscentia inobedientia.

IX. IDEM lib. 22. contra Faustum, c. 44. [c. an. 402. ibid.]

Loth non de incestu, sed de ebrietate culpatur. Nebraverunt Loth filie ejus, & se nescienti miscuerunt. Quapropter culpandus est quidem: non tamen, quantum ille incestus, sed quantum illa meretur ebrietas.

X. Item AMBROSIIUS lib. 1. de Jacob, & vita Beata, c. 3. [c. an. 387. Mediolani.]

Nemo trahitur ad culpam, nisi ductus propria voluntate. Non est, quod cuiquam nostram adscribamus ærumnam, nisi nostræ voluntati. Nemo tenetur ad culpam, nisi voluntate propria deflexerit. Non habent crimen, quæ inferuntur reluctantiibus. Voluntaria tantum commissa sequitur delictorum invidia, quam in alios derivamus. Voluntarium sibi militem legit Christus: voluntarium servum sibi Diabolus auctionatur. Neminem iugo servitutis astricimus possidet, nisi se prius peccatorum ære ei vendiderit.

Corr. Rom. a Erumnam. Apud B. Ambrosium legitur, culpam: sed ob Glossam non est mutatum. Auctionatur. In vulgatis codicibus sequebatur, & acquiri juri suo: quæ sunt expuncta, quoniam abstant a manuscriptis, & originali.

XI. IDEM in lib. 2. de Cain & Abel, c. 4. [an. 375. ibid.]

Minister Dei est, qui invitus homicidium facit. Nec is, qui invitus aliquid fecerit homicidium, extra ministerium est. Siquidem Lex ait de eo: Quia Deus dedit eum in manus ejus. Manus ergo ejus, instrumentum Pars I.

notantur. orig.

Et l. 2. contra Julianum, in fine.

Ivo, p. 9. c. 116. Gen. 19.

al. quod in alios derivamus. orig.

Exod. 21. Deut. 19.

modo, Divinæ ultioni ministerium præbuerunt. Levites igitur minister remissionis est. Percussor autem, qui tamen non ex dispositione, sed præter voluntatem fecerit homicidium, Divinæ minister est ultionis. Illud quoque spectat: quia cum interficitur impius, Christus infunditur: & ubi abominatio aboletur, sanctificatio consecratur; quia Dominus dixit: In ea die, quæ interfecero omne primogenitum Ægypti, sanctificabo mihi omne primogenitum Israel. Quod non ad unum diem afflictionis Ægypti referes, sed ad omne tempus. Corr. Rom. a Consecratur. Apud B. Ambrosium legitur, congregatur. Omne tempus. Post hæc in originali sequitur, c. cuncta renuntiatur, infra, xxxii. q. 1.

Cum itaque, qui invitus hominem interfecerit, Minister Dei sit; cum innocentem furorē perimens, morti nequaquam obnoxius sit; cum subito dementes, eorum, quæ faciunt, reatum minime gestent; patet hunc Sacerdotem homicidii reum non esse: unde nec Sacerdotem privati debet. Obijciat autem illud, quod est

XII. IN POENITENTIALI Theodori [fortè c. an. 680. in Anglia.]

In se reversus penitentiam agat, qui insanens aliquem occidit. Si quis insanens aliquem occiderit; si ad sanam mentem pervenerit, levior ei penitentia imponenda est. Corr. Rom. In Concilio Wormaciensi, & apud Burchardum, & Ivonem hæc sequuntur, quam ei, qui sana mente tale quid commiserit.

Sed hoc fortè de eo intelligitur, quem propria culpa ad furorem perduxit. Item obijciat. Sunt quedam, quæ etiam non imputentur ad penam, tamen impediunt sacramenti signaculum. Ambitio namque parentum filio non imputatur ad penam: cui tamen obest ad Ecclesiæ munus accipiendum. Sic quæ mente alienata sunt, etiam non imputentur ad penam, tamen sacri muneris executionem impediunt. Unde ait

XIII. HIERONYMUS h. [fortè c. an. 388. in Palestina.]

Innocens est, qui non iratus, sed propter disciplinam casu aliquem interfecit. Si quis non iratus, sed propter disciplinam, palmam aliqui dederit, & eventu occiderit, sicut fieri solet; quantum ad gratiam, innocens est: quia voluntatem, non opus requirit. Quantum autem ad legem, reus est: quia opera requirit. Item si in persecutione Virgo fuerit oppressa, repellitur Lege; quia opus inspiciunt, non voluntatem: in gratia autem quasi Virgo suscipitur; quia non opera querit, sed voluntatem.

Corr. Rom. Verba hujus Capituli usque ad vers. Item si in persecutione, leguntur in Homil. 28. Operis imperfecti, ad c. 11. Matth. Reliqua autem, & ferè eadem ibi legitur, & simillima in Comm. B. Hieronymi in idem 11. c. Matth. Ipsa autem prorsus B. Hieronymi verba referuntur infra xxxii. q. 5. c. de pudicitia. vers. frige.

Sicut ergo, qui propter disciplinam casu homicidium facit, quantum ad Legem reus est, quantum ad gratiam innocens: sic iste Sacerdos, qui furore homicidium fecit, quantum ad culpam innocens est, quantum ad suscepti muneris executionem reus probatur. §. 1. His ita respondetur. Non omnia, quæ Ordinandum impediunt, Ordinatum desiciunt. Non enim potest ad Sacerdotium provehi, qui aliquando insanit. Verumtamen si post Sacerdotium furorē coeperit, non ideo Sacerdotio carebit: nisi forte numquam ad sanam mentis officium illum redire contingat. Sicut de quodam Episcopo Gregorius scribit in Regesto ad Eusevtherium Episcopum. [Quamvis triste sit nobis, &c.] ut supra in causa k. [Longa inavetudine gravatus.]

AN PRO IMPENSIS PATROCINIIS LICEAT CLERICIS MUNERA EXIGERE. QUÆSTIO II.

Pro impensis verò patrociniis Clerici exigere munera prohibentur

I. IN CONCILIO TARACONENSI, in quo sic statutum legitur, c. 10. [an. 516. in Hispania.]

Pro patrociniis impensis Clericus munera exigere non debet. Observandum quoque decrevimus, ne quis Sacerdotum, vel Clericorum, more secularium Judicum, pro impensis patrociniis munera audeat accipere, nisi forte in Ecclesiis gratuitò oblata: quæ non favore muneris videantur accepta, sed collatione devotionis illata. Quod si quis ista probatur accipere; veluti exactor fenerator, aut usurarium possessor, secundum statuta Patrum se noverit degradandum.

Nam. 3.

GRATIAN.

In Conc. Wormaciensi, c. 28.

Burch. l. 6. c. 25.

Ivo, p. 10. c. 154.

GRATIAN.

Auton Operis imperf. in Math. bon. 28.

xxxii. q. 5. de pudicitia.

GRATIAN.

vii. q. 1. quæst. 2.

GRATIAN.

al. ita.